

УДК 328 (4)

ЛЕБЕДЮК Віталій Миколайович,
кандидат наук із державного управління, доцент, Україна

ЛЕНИК Євгеній Володимирович,
бакалавр політології, Україна

РОЗПОДІЛ ВПЛИВУ МІЖ ФРАКЦІЯМИ ТА ГРУПАМИ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПАРЛАМЕНТІ 1979-2016 РР.

У статті розглянуто історію розвитку теорії та індексів розподілу влади. Обраховано та пояснено індекс розподілу впливу Бенцафа для фракцій та груп у Європейському парламенті в динаміці протягом 1979-2016 рр.

Ключові слова: розподіл впливу, Європарламент, індекс розподілу влади Бенцафа, виграшна коаліція, фракція.

Актуальність дослідження та постановка проблеми. Активний процес інтеграції України до Європейського Союзу підштовхує дослідників усе більше уваги зосереджувати на дослідженнях європейських політичних питань: організації роботи органів влади, процесів прийняття та ухвалення рішень, партійних та виборчих систем країн-членів Європейського Союзу.

Не менш важливим питанням постає дослідження процесу прийняття колективних рішень у Європейському парламенті. Окрім формально визначених процедур, існують і неформальні чинники впливу. Тобто для ґрунтовного пояснення прийняття рішення не достатньо знати лише кількісний розподіл депутатських мандатів серед фракцій. Важливо також мати дані про розподіл впливу між фракціями.

У контексті цього і виникає потреба детального дослідження проблеми розподілу впливу між фракціями та групами в Європейському парламенті. Дослідження подібного характеру сприятимуть детальному вивченню явища розподілу впливу влади, розумінню реального «розташування сил», а також можуть слугувати теоретичним та емпіричним підґрунтям для ви-

роблення рекомендацій щодо розробки органами державної влади України відповідної політичної стратегії поведінки задля успішної інтеграції до Європейського Союзу.

Аналіз останніх досліджень. Проблематикою розподілу впливу в органах колективного прийняття рішень займалися ряд вітчизняних та зарубіжних науковців. Так, наприклад, К. Херне та Х. Нурмі досліджували питання розподілу впливу в раді міністрів Європейського Союзу різних періодів [2]. А. Соколова досліджувала розподіл впливу між фракціями та групами в російській Державній Думі 3-го скликання [12]. Дослідженням розподілу впливу між фракціями та групами в тій же російській Державній Думі, проте, вже за період із 1994–2003 роки, займалися такі російські дослідники як Ф. Алексеров, М. Благовещенський, Г. Сатаров, А. Соколова, В. Якуба [1]. Дослідження Верховної Ради України I-VII скликань проводили російська дослідниця В. Олейнік та український дослідник В. Лебедюк [13].

Формулювання мети. Метою роботи є дослідити та пояснити розподіл впливу між фракціями та групами у Європейському парламенті протягом 1979–2016 рр. Для реалізації цієї мети необхідно розв'язати такі завдання:

1. Проаналізувати методологію дослідження розподілу впливу влади.
2. Обрахувати індекс розподілу впливу Бенцафа для фракцій та груп у Європейському парламенті протягом 1979–2016 рр.
3. Проаналізувати динаміку зміни індексу розподілу влади Бенцафа для фракцій та груп у Європейському парламенті протягом 1979–2016 рр.

Емпірична основа дослідження складає інформацію про кількість депутатських мандатів у депутатських фракціях та групах Європейського парламенту з I по VII скликання.

Виклад основного матеріалу. У більшості колективних органах, зокрема і в представницьких органах, прийняття рішень відбувається шляхом голосування. В парламентах зазвичай депутати формують фракції, які беруть безпосередню участь у прийнятті рішень. Головним і важливим аспектом діяльності фракції є вплив цієї фракції на прийняття рішень у парламенті. Для прийняття рішення необхідно подолати законодавчо закріплений бар'єр, або квоту. Досить часто в умовах багатопартійності парламенту, фракціям доводиться об'єднуватись у коаліції, і виграшною, або правлячою буде та коаліція, яка зможе мати необхідну або більшу кількість голосів для прийняття рішень. І не завжди частка голосів фракції

визначає її переважаючий вплив на прийняття рішень. Власне для цього й існують наукові розробки та дослідження пояснення та з'ясування питання розподілу впливу між фракціями в будь-яких парламентах. Використання та розробка кількісних методів у вивченні розподілу впливу між політичними гравцями має понад 60-річну історію. Так, у 1954 році Л. Шеплі та М. Шубік перші розробили індекс, який давав можливість досліджувати розподіл впливу між суб'єктами прийняття колективних рішень. Звісно, це мало вагомий вплив, особливо в розвитку теорії ігор [11].

Проте справжній резонанс та вагомість цього питання вперше підняв Дж. Бенцаф, який у 1965 році довів хибність думки про залежність між часткою голосів фракції в парламенті та її впливом, та вивів свою формулу розрахунку цього впливу [11].

Дж. Бенцаф запропонував порядок оцінки впливу, який полягав в імовірнісному підході. Власне, фракція буде впливовішою тоді, коли від її перебування в коаліції залежить можливість ефективного функціонування коаліції, і фракція тим впливовіша чим у більшій кількості варіацій можливих об'єднань фракцій, вона буде відігравати ключову роль.

Окрім вищезгаданих індексів Шеплі – Шубіка та індекса Бенцафа, існують ще індекси впливу Джонстона, Дігена – Пакела, Холлера – Пакела, Алексерова [11]. Серед класичних індексів обрахування впливу вважається індекс Бенцафа та індекс Шеплі – Шубіка. У нашій статті буде використано індекс розподілу впливу Бенцафа, тому алгоритм його обрахунку варто розглянути детальніше.

Індекс Бенцафа $\beta(i)$ розраховується за такою формулою (1.1):

$$\beta(i) = \frac{b_i}{\sum_j b_j}. \quad (1.1),$$

b_i – це кількість коаліцій, у яких фракція є ключовою,

$\sum_j b_j$ – це сума всіх виграшних коаліцій для всіх фракцій [13].

Значення індексу Бенцафа коливається від 0 до 1, і є відносним значенням. Це означає, що в разі наявності певних обставин, що виключають можливість утворення коаліції між двома гравцями, то змінюватиметься індекс Бенцафа для всіх гравців.

Сума всіх значень індексу для гравців дорівнює 1, і у випадку зменшення показника для одного гравця, він збільшуватиметься для іншого, тобто між усіма гравцями є прямий взаємовплив.

Не вдаючись у детальний опис усіх згаданих методів дослідження розподілу влади (оскільки в дослідженні буде використовуватись індекс розподілу впливу Бенцафа), все ж не можна оминати їхньої загальної характеристики. Власне, всі ці індекси мають подібну суть та принцип обрахунку впливу суб'єктів, проте, відрізняються між собою лише за умовами наявних ситуацій.

Індекс Бенцафа та індекс Коулмана враховує ситуації за яких, лише і-та партія має ключову роль. Індекси Шеплі-Шубіка, Джонсона, Дігена-Пакела, Холера – Пакела, розраховується для випадків, коли всі гравці є ключовими, або як у випадку з індексом Джонсона, враховують обидві особливості одночасно [11].

Розглянувши методологічну частину дослідження, варто перейти до аналізу наявних даних та обрахунку індексу розподілу впливу Бенцафа.

Отже, часові рамки дослідження з 1979 по 2016 рр. обрані для дослідження як часові рамки усіх чинних скликань Європейського парламенту. За винятком останнього вказаного періоду 2014-2016, це період 8-го скликання Європейського парламенту, яке триває і на сьогодні.

Результати обрахунку індексу розподілу впливу Бенцафа для фракцій та груп Європейського парламенту 1-го скликання станом на початок скликання у 1979 році виглядав так: (таблиця 1.1.) [3].

Таблиця 1.1

Розподіл впливу між групами та фракціями в Європейському парламенті станом на 1979 рік

Назва фракції/ групи	Число місць	Індекс Бенцафа
Група соціалістів	113	0,29
Група ЄНП	107	0,26
Європейські демократи	64	0,17
Комуністи	44	0,10
Ліберал-демократи	40	0,10
Група демократичний прогрес європейців	22	0,04
Група технічної координації	11	0,02
Позафракційні	9	0,02

Як бачимо, найбільший вплив серед усіх груп та фракцій мали три найбільш чисельні фракції: група соціалістів, група європейської народної партії та група європейських демократів, відповідно для них індекс розподілу впливу дорівнює 0,29; 0,26; та 0,17 відповідно, сума їх значень сукупно дорівнює 0,72, тобто ці три групи мали найбільшу частку впливу на прийняття рішень. Група комуністів та група ліберал-демократів мали значення показника індексу розподілу впливу Бенцафа, який для обох груп дорівнював по 0,10, що при цьому не робить їх «сильним гравцем» під час прийняття політичних рішень. Решта груп: група демократичного прогресу європейців, група технічної координації та група позафракційних депутатів мали сумарний показник індексу Бенцафа, який дорівнював 0,08, тобто вплив цих трьох груп був менший за кожен з двох вищеописаних, не зазначаючи вже про «трійку лідерів».

Новий склад Європарламенту обраний у 1984 році вніс певні зміни в розподіл впливу між фракціями. Хоча все також домінуючими залишились три партії, а індекс розподілу впливу Бенцафа для фракцій зазнав змін порівняно з попереднім скликанням, збільшення кількості груп у Європарламенті дещо розпорошило значення індексу серед малих груп (таблиця 1.2.) [4].

Таблиця 1.2

Розподіл впливу між групами та фракціями в Європейському парламенті станом на 1984 рік

Назва фракції / групи	Число місць	Індекс Бенцафа
Група соціалістів	130	0,31
Група ЄНП	110	0,21
Європейські демократи	50	0,13
Комуністи	41	0,10
Ліберал-демократи	31	0,08
Група національних консерваторів	29	0,07
Група Агс-ен-Сіел (технічної координації)	20	0,05
Група «Європейські права»	16	0,03
Позафракційні	10	0,02

Можемо помітити, що покращили свої позиції група соціалістів, значення індексу для якої зріс із 0,29 у 1979 році до 0,31 у 1984. Друга за кількістю та за впливовістю група ЄНП, хоч і залишала за собою «другу сходинку», та все ж погіршила свій показник індексу розподілу впливу Бенцафа з 0,26 у минулому скликанні до 0,21 у скликанні 1984 року. Не обійшлося без втрат і у фракції європейських демократів, ліберал-демократів, які у 1979 році мали значення індексу Бенцафа, які дорівнювали 0,17 та 0,10 відповідно, а вже у 1984 році ці показники знизились до 0,13 та 0,08 відповідно для кожної з груп. Стабільну ситуацію показали група комуністів, група позафракційних депутатів, які зберегли значення індексу Бенцафа на тому ж рівні, що і минулого скликання. Серед «малих» груп свій вплив підвищила група технічної координації, 0,05 у 1984 проти 0,02 у попередньому скликанні 1979 року.

Чергові вибори до Європейського парламенту відбулись у 1989 році та порядок розподілу впливу між фракціями був таким (таблиця 1.3) [5].

Таблиця 1.3

Розподіл впливу між групами та фракціями в Європейському парламенті станом на 1989 рік

Назва фракції / групи	Число місць	Індекс Бенцафа
Група соціалістів	180	0,40
Група ЄНП	121	0,14
Ліберал-демократи та реформатори	49	0,11
Європейські демократи	34	0,07
Зелені	30	0,06
Об'єднані європейські ліві	28	0,06
Група національних консерваторів	20	0,05
Група «Європейські права»	17	0,04
Коаліція лівих	14	0,03
Група Агс-ен-Сіел (технічної координації)	13	0,02
Позафракційні	12	0,02

Результати обрахунку індексу розподілу впливу Бенцафа між групами та фракціями для даного скликання засвідчило переважання позиції групи соціалістів, показник індексу для якої, порівняно зі скликанням 1984 року, зріс і вже дорівнює 0,40 і показує, що ця група мала найбільший вплив під час вирішення всіх питань, на відміну від решти груп, у яких такий показник знизився, порівняно з попереднім скликанням.

Такі втрати зазнали група ЄНП, європейські демократи (які втратили позицію «одного з лідерів» для групи ліберал демократів).

Показовою є ситуація розподілу впливу між групою ЄНП та ліберал-демократів та реформаторів. Частка місць групи ЄНП понад ніж у 2 рази перевищує частку місць групи ліберал-демократів та реформаторів, та значення індексу Бенцафа для цих груп суттєво не відрізняються і дорівнюють 0,14 та 0,11 відповідно, що власне і підтверджує тезу про те, що вплив фракції чи групи в колективних органах не має прямої залежності від частки її голосів. Решта груп мала показники індексу розподілу впливу Бенцафа, які були менші за 0,10, а тому не мали вагомого впливу на прийняття рішень.

Після проведення чергових виборів у 1994 році ситуація з розподілом впливу між фракціями та групами у Європейському парламенті виглядала так: (таблиця 1.4) [6].

Таблиця 1.4

Розподіл впливу між групами та фракціями в Європейському парламенті станом на 1994 рік

Назва фракції / групи	Число місць	Індекс Бенцафа
Група соціалістів	198	0,36
Група ЄНП	157	0,15
Ліберал-демократи та реформатори	43	0,10
Об'єднані європейські ліві	28	0,06
Позафракційні	27	0,06
Сила Європи	27	0,06
Група національних консерваторів	26	0,06
Зелені	23	0,05
Альянс європейських радикалів	19	0,05
Група європейських націй	19	0,05

Значення індексу змінилися для групи соціалістів та ліберал демократів, для яких значення індексу Бенцафа зменшилось у порівнянні з минулим скликанням.

Водночас покращила свій показник група ЄНП, а також «малі» фракції, сукупний показник яких дорівнює 0,39, що означає розпорошення впливу від «великих» гравців до «малих» груп, що робить у сукупності ці фракції серйозним гравцем під час прийняття рішень.

У новому складі Європейського парламенту відбулись певні зміни. Число фракцій у парламенті зменшилося до 8, на відміну від 10 у попередньому скликанні.

Тож станом на початок скликання у 1999 році розподіл впливу між групами Європейського парламенту був таким: (таблиця 1.5) [7].

Таблиця 1.5

Розподіл впливу між групами та фракціями в Європейському парламенті станом на 1999 рік

Назва фракції / групи	Число місць	Індекс Бенцафа
Група ЄНП та європейських демократів	233	0,38
Група соціалістів	180	0,17
Ліберал-демократи та реформатори	50	0,11
Зелені – європейський вільний альянс	48	0,09
Об'єднані європейські ліві-північні зелені ліві	42	0,09
Союз за Європу націй	30	0,06
Позафракційні	27	0,05
Група «Європадемократів та відмінностей»	16	0,05

Таке скликання Європейського парламенту кардинально змінило «розташування сил».

Тепер домінуючу роль займала група ЄНП та європейських демократів, які не лише чисельно переважали інші фракції, але і суттєво збільшили свій показник індексу Бенцафа порівняно з попередніми виборами з 0,15 у 1994 році до 0,38 у 1999, що очевидно вплинуло на зменшення цього показника для групи соціалістів, яка більше ніж вдвічі втратила свої показники індексу Бенцафа.

Ліберал-демократи покращили свій показник із 0,10 до 0,11 у порівнянні з попереднім скликанням. Укріпили свої позиції і «малі» групи, значення показників індексу Бенцафа для яких, зріс порівняно з 1994 роком, та створило ситуацію зміщення розподілу впливу від 3 основних гравців, до єдиного «лідера» та решти рівнозначних.

Нові вибори до Європейського парламенту у 2004 році суттєвих змін у розподілі впливу між групами не принесли (таблиця 1.6) [8].

Таблиця 1.6

Розподіл впливу між групами та фракціями в Європейському парламенті станом на 2004 рік

Назва фракції / групи	Число місць	Індекс Бенцафа
Група ЄНП та європейських демократів	268	0,39
Група соціалістів	200	0,17
Альянс лібералів і демократів за Європу	88	0,15
Зелені – європейський вільний альянс	42	0,07
Об'єднані європейські ліві-північні зелені ліві	41	0,07
Група «Незалежність-демократія»	37	0,07
Позафракційні	29	0,04
Союз за Європу націй	27	0,04

Повернення до ситуації «трьох лідерів впливу» відбулося з обранням нового скликання. Так група ЄНП та європейських демократів зміцнила свій вплив. У групі альянсу лібералів та демократів за Європу показник індексу Бенцафа збільшився з 0,11 у 1999 році до 0,15 у 2004 році. Зниження показників індексу розподілу впливу Бенцафа відбулось у «малих» групах.

Як і у 1989 році у 2004 році відбувалася подібна нетипова ситуація з розподілом впливу між групою соціалістів та групою альянсу лібералів та демократів за Європу. Попри вагому різницю в кількісному складі груп, де група соціалістів мала 200 голосів, а група альянсу лібералів та демократів за Європу 88, що більше ніж у двічі менше, розподіл впливу між цими групами був такий, що група соціалістів мала показник індексу Бенцафа 0,17, а група альянсу лібералів та демократів за Європу мала показник цього ж індексу 0,15, що не складає вагомої різниці під час розподілу впливу.

У новообраному скликанні Європейського парламенту 2009 року, розподіл впливу між групами не зазнав істотних змін. Лише дещо покращила свої показники індексу розподілу впливу Бенцафа група ЄНП з 0,39 у 2004 році до 0,42 у 2009 році та як і в попередніх двох скликаннях відігравала ключову роль у прийнятті рішень, а також послабили свої позиції група прогресивного альянсу соціалістів та демократів, і відповідно група альянсу лібералів та демократів за Європу.

Усе ж попри зміни значення індексу Бенцафа, ситуація домінування трьох найбільших груп залишалась незмінною (таблиця 1.7) [9].

Таблиця 1.7

Розподіл впливу між групами та фракціями в Європейському парламенті станом на 2009 рік

Назва фракції / групи	Число місць	Індекс Бенцафа
Група ЄНП	265	0,42
Прогресивний альянс соціалістів та демократів	184	0,15
Альянс лібералів і демократів за Європу	84	0,13
Зелені – європейський вільний альянс	55	0,09
Група консерваторів та реформістів	55	0,09
Об'єднані європейські ліві-північні зелені ліві	35	0,04
Група «Європа свободи та демократії»	32	0,04
Позафракційні	26	0,04

Останні ж на цей час вибори до Європейського парламенту 2014 року, принесли вагомим корективи в ситуацію в розподілі впливу між групами в Європейському парламенті (таблиця 1.8) [10].

Таблиця 1.8

Розподіл впливу між групами та фракціями в Європейському парламенті станом на 2014 рік

Назва фракції / групи	Число місць	Індекс Бенцафа
Група ЄНП	221	0,30
Прогресивний альянс соціалістів та демократів	191	0,20
Група консерваторів та реформістів	70	0,11
Альянс лібералів і демократів за Європу	67	0,11
Об'єднані європейські ліві-північні зелені ліві	52	0,07
Позафракційні	52	0,07
Зелені – європейський вільний альянс	50	0,07
Група «Європа свободи та демократії»	48	0,07

Як бачимо, у цьому скликанні свої «домінуючі» позиції суттєво послабила група ЄНП, індекс Бенцафа для якої знизився з 0,42 у 2009 році до 0,30 у 2014 році. Водночас набрали ваги та впливу група соціалістів, показник індексу розподілу впливу Бенцафа для якої зріс з 0,15 у 2009 році до 0,20 у 2014 році. Як і соціалісти, покращили своє значення індексу Бенцафа і група консерваторів та реформістів з 0,09 у 2009 році до 0,11 у 2014 році. «Малі» ж депутатські групи, які як бачимо мають рівний показник індексу 0,7.

Власне, окрім зміни чисельного складу груп, змін показників індексу розподілу впливу Бенцафа, відбулось і переформатування розподілу впливу у Європейському парламенті загалом. Від стану домінування трьох найбільших фракцій, парламент перейшов до стану домінування тепер двох найбільших фракцій, тобто укріпились позиції впливу у великих групах, сукупне значення індексу Бенцафа яких дорівнює сукупному значенню індексу Бенцафа для решти 6 груп.

Наведений нижче графік динаміки зміни розподілу впливу між групами та фракціями в Європейському парламенті протягом 1979–2014 рр. (рис. 1.1) показує, що за такий тривалий період кон'юнктура Європейського парламенту особливо не змінювалась. Домінуючі позиції в парламенті займали група соціалістів та група ЄНП, чимало «малих» груп, які також є постійними учасниками розподілу впливу в Європейському парламенті, не відігравали важливої ролі. Лише в певні періоди, що чітко видно з графіку, група Європейських демократів та ліберал-демократів входили у «трійку» «монополістів влади» в парламенті.

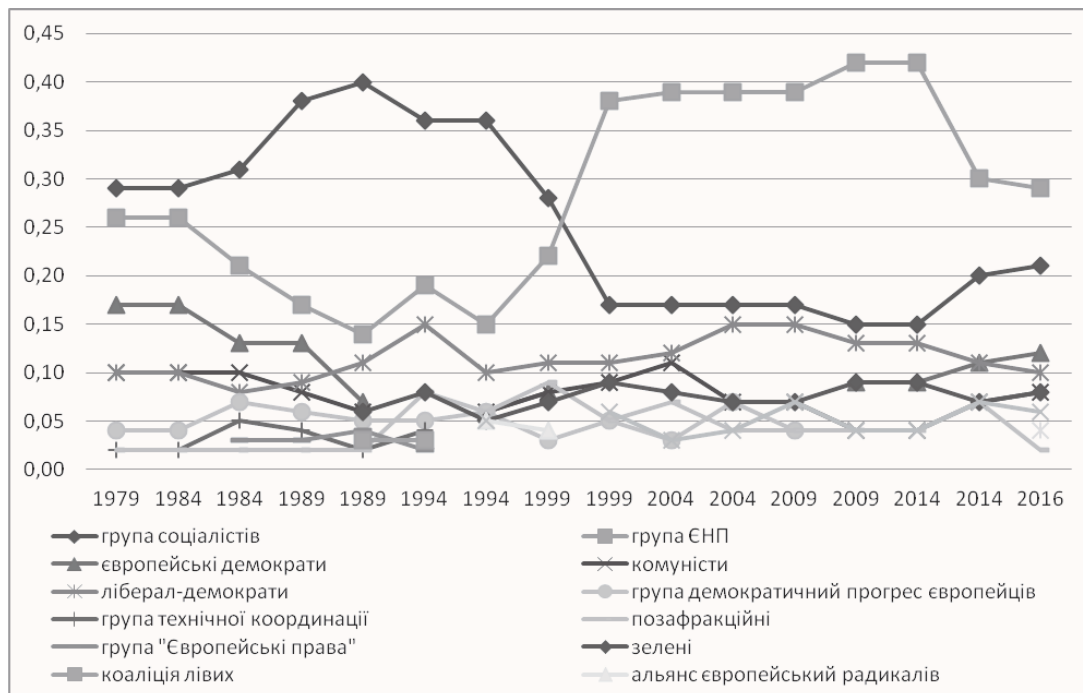

Рис.1.1 Динаміка зміни розподілу впливу між групами та фракціями в Європейському парламенті протягом 1979-2014 рр.

Висновки. Аналіз даних підтверджує основну мету розробки індексів розподілу влади, а саме те, що розподіл впливу не завжди є тотожний розподілу мандатів між фракціями та групами.

Окрім того, ми бачимо, що протягом усіх 8 скликань Європейського парламенту основну вагу в розподілі влади мали 2-3 фракції, до 1994 року найбільший вплив мала фракція соціалістів, а після виборів у 1999 році відбулися суттєві зміни і лідируючі позиції зайняла група ЄНП, і лише останні вибори дещо під корегували систему розподілу влади.

Протягом усіх скликань у Європейському парламенті було представлено не менше 8 фракцій, найбільший вплив під час прийняття рішень усе одно мали 2-3 найбільші, що більш коректно висвітлює та пояснює причини прийняття політичних рішень представницьким органом.

Література:

1. Alekserov F., Blagoveschenski N., Satarov G. Power distribution among groups and fractions in Russian parliament (1994 -2003) [Electronic resource] / [F. Alekserov, N. Blagoveschenski, G. Satarov etc]. – Accessed : http://www.lse.ac.uk/CPNSS/research/projectsCurrentlyOnHold/VPP/VPPpdf/VPPpdf_Wshop2004/Aleskerov.pdf.

2. Herne K. The Distribution of A Priori Voting Power in the EC Council of Ministers and the European Parliament [Electronic resource] / K. Herne, N. Nurmi. – 1993. – Accessed : https://tidsskrift.dk/index.php/scandinavian_political_studies/article/view/13209/25165.

3. Le Parlement Européen élu en 1979 [Ressource électronique] – Accès aux ressources : <http://www.europe-politique.eu/elections-europeennes-1979.htm>.

4. Le Parlement Européen élu en 1984 [Ressource électronique] – Accès aux ressources : <http://www.europe-politique.eu/elections-europeennes-1984.htm>.
5. Le Parlement Européen élu en 1989 [Ressource électronique] – Accès aux ressources : <http://www.europe-politique.eu/elections-europeennes-1989.htm>.
6. Le Parlement Européen élu en 1994 [Ressource électronique] – Accès aux ressources : <http://www.europe-politique.eu/elections-europeennes-1994.htm>.
7. Le Parlement Européen élu en 1999 [Ressource électronique] – Accès aux ressources : <http://www.europe-politique.eu/elections-europeennes-1999.htm>.
8. Le Parlement Européen élu en 2004 [Ressource électronique] – Accès aux ressources : <http://www.europe-politique.eu/elections-europeennes-2004.htm>.
9. Le Parlement Européen élu en 2009 [Ressource électronique] – Accès aux ressources : <http://www.europe-politique.eu/elections-europeennes-2009.htm>.
10. Le Parlement Européen élu en 2014 [Ressource électronique] – Accès aux ressources : <http://www.europe-politique.eu/elections-europeennes-2014.htm>.
11. Соколова А. Количественные методы оценки влияния участников при принятии коллективных решений [Электронный ресурс] / А. Соколова. – 2008. – Режим доступа к ресурсу : http://www.politeia.ru/content/pdf/Politeia_Sokolova-2008-4.pdf.
12. Соколова А. Модель оценки реального влияния групп и фракций на примере Государственной Думы РФ третьего созыва [Электронный ресурс] / А. Соколова. – 2011. – Режим доступа к ресурсу : <http://dropdoc.ru/doc/284997/polnyj-tekst>.
13. Лебедюк В., Олійник В. Розподіл впливу між фракціями та групами у Верховній Раді України (1990-2012) [Електронний ресурс] / В. Лебедюк, В. Олійник. – 2013. – Режим доступу до ресурсу : https://www.hse.ru/data/2013/10/11/1281113337/WP7_2013_08-f.pdf.

References:

1. Alekserov F., Blagoveschenski N., Satarov G. Power distribution among groups and fractions in Russian parliament (1994-2003). – Retrieved from : http://www.lse.ac.uk/CPNSS/research/projectsCurrentlyOnHold/VPP/VPPpdf/VPPpdf_Wshop2004/Aleskerov.pdf.
2. Herne K. The Distribution of A Priori Voting Power in the EC Council of Ministers and the European Parliament. – Retrieved from : https://tidsskrift.dk/index.php/scandinavian_political_studies/article/view/13209/25165.
3. Le Parlement européen élu en 1979 [The European Parliament elected in 1979] – Récupérée : <http://www.europe-politique.eu/elections-europeennes-1979.htm>.
4. Le Parlement européen élu en 1984 [The European Parliament elected in 1984] – Récupérée : <http://www.europe-politique.eu/elections-europeennes-1984.htm>.
5. Le Parlement européen élu en 1989 [The European Parliament elected in 1989] – Récupérée : <http://www.europe-politique.eu/elections-europeennes-1989.htm>.
6. Le Parlement européen élu en 1994 [The European Parliament elected in 1994] – Récupérée : <http://www.europe-politique.eu/elections-europeennes-1994.htm>.
7. Le Parlement européen élu en 1999 [The European Parliament elected in 1999] – Récupérée : <http://www.europe-politique.eu/elections-europeennes-1999.htm>.
8. Le Parlement européen élu en 2004 [The European Parliament elected in 2004] – Récupérée : <http://www.europe-politique.eu/elections-europeennes-2004.htm>.
9. Le Parlement européen élu en 2009 [The European Parliament elected in 2009] – Récupérée : <http://www.europe-politique.eu/elections-europeennes-2009.htm>.
10. Le Parlement européen élu en 2014 [The European Parliament elected in 2014] – Récupérée : <http://www.europe-politique.eu/elections-europeennes-2014.htm>.
11. Sokolova A. Quantitative methods for evaluating the impact of the participants in making collective decisions. – Access mode : http://www.politeia.ru/content/pdf/Politeia_Sokolova-2008-4.pdf.
12. Sokolova A. Evaluation model of the real impact of groups and factions on the example of the third convocation of the State Duma of Russian Federation. – Access mode : <http://dropdoc.ru/doc/284997/polnyj-tekst>.
13. Lebediuk V., Oliynyk V. The distribution of influence between factions and groups in the Parliament of Ukraine (1990-2012). – Access mode : https://www.hse.ru/data/2013/10/11/1281113337/WP7_2013_08-f.pdf.